БУЛ. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ 68а
Тел: 111-332; Факс 22 86 08

Култура

e-mail: ipkultura@unet.com.mk
www.kultura.com.mk

19.11.2001

ТОМЕ АЦИЕВСКИ, СКУЛПТОР

ГЛАСАМ ПРОТИВ ЕТИЧКАТА ДЕМАГОГИЈА

Вакво дело како „Архитектура на агресијата“ не може да се случи на Запад, бидејќи тој уметник ќе биде обележан како премногу радикален

СУНЧИЦА УНЕВСКА

Томе Ациевски на пошироката публика ие познат по минатогодишното учество на меѓународната изложба ”OPEN 2000“, која се одржуваше на островот Лидо ди Венеција токму во времето на отворањето Венецискиот филмски фестивал. Скулптурата со минотауротот и необичниот спој со нафрлените перници наоколу, на кои во Венеција всушност седеа музичари и создаваа еден интересен перформанс, е само дел од еден негов поголем проект. Станува збор за ”Веселите продукти на големиот циркус (Оригинал Бритисх Мусеум)“, проект кој во 1998 година за првпат беше претставен во ЦИЦ галеријата во Скопје. Во овој проект, исто така, за првпат во Македонија Томе Ациевски негативно се изразува за глобализацијата. А ова веќе може да послужи како увод во преставувањето на овој необичен автор, кој работи со сите медиуми водејќи се пред сè од идејата, кој своите дела секогаш ги создава во корелација со реалната или општествена стварност околу себе, потврдувајќи го и сам она што е очигледно, дека кај него секогаш преовладува ангажираното. За односот кон уметноста и за неговите интересни размислувања ќе проговориме во овој разговор, овде само да кажеме дека повод за нашиот разговор е неговиот најнов проект со кој ја разбранува јавноста, насловен ”Архитектура на агресијата“. А веќе самиот овој проект го дефинира Томе Ациевски како критичар, помалку филозофски настроен, како човек со свои ставови, разборити идеи и убедувања. Со самото тоа што веќе овој проект говори за односот кон сето она што ни се случува, за односот на човекот, но пред сè на уметникот кон сето тоа, разговорот ќе го почнеме токму од овде.

> Во време кога сме опкружени со детонации не постои друг вид естетика освен она што би се нарекло милитантна естетика

Изјавивте дека не можете да се согласите со уметници кои седат со скрстени раце. Каде го гледате местото на уметникот во една ваква општествена реалност?

Во денешно време кога сме опкружени со детонации не постои друга естетика, туку постои милитантна естетика. Секое друго обраќање кон јавноста е тотална небулоза, барам од уметниците да бидат искрени и спрема себе и спрема јавноста на која и се обраќаат. Нагласив дека не можам да се согласам со уметници кои седат со скрстени раце, јас го нарекувам тоа етичка демагогија, уметниците во принцип треба да се етични, без разлика каква етичност во себе носат. Во време на војна да се пласира во јавноста етика надвор од ова што ни се случува е етичка демагогија.

Вашиот проект „Архитектура на агресијата“ е авторски, апсолутно независен. Тоа и го нагласувате на пликоата кои ги испративте на одредени адреси, наведувајќи ја секаде сопствената адреса!

Проектот почна на 8 мај, со тоа што тој се состои од три сегменти кои јас по пошта ги испраќам на 50 интелектуалци, луѓе кои се занимаваат со естетика, за кои сметав дека треба да го добијат проектот. Мсилам дека во една ваква ситуација во која се најдовме најдобро би било овој вид на проект да биде независен. Бидејќи, без оглед на тоа дали е радикален или не, би требало да бидам потполно слободен да го направам без никаква интервенција од некоја институција, ниту пак да стравувам дека институцијата може да трпи некакви последици. Значи целиот ефект на овој проект го презедов на себе, сите реакции, позитивни или негативни. Досега немаше проблеми иако има сегменти кои задираат во некои проблематични ситуации, како на пример во религијаили онаму каде што многу децидно ја напаѓам владеачката гарнитура.

Во него правите „аналитички пресек на војната и на естетиката“. Има ли естетика во војната?

На естетиката во војната. Апсолутно дека има. Само што е воена естетика и. тоа е сега она што јас го пласирам во јавноста. Можеби сум прв, но тоа дефинитивно постои. Ние веќе почнуваме да размислуваме врз основа на една друга естетика, кај нас почнува да делува една милитантна естетика. Тоа е оној драстичен пример, оној кој е очигледен, но има и една друга страна, реторика, груби, валкани зборови, милитантни, повици, и тоа е дел од таа естетика и целата работа е дека сето тоа треба да излезе на виделина, да се каже, дека ние во Македонија почнуваме со еден друг вид на естетика, кој сме го немале.

Во врска со оние проблематични ситуации кои ги спомнавте, на пример, веќе првиот дел задира во религијата. За што станува збор?

Заради еден чин на естетско отстранување на еден дел од телото (обрезување), муслиманите се обележани. Тој естетски дел на телото во време на војна (како што се покажа во војната во Босна) служи како мотив за убиство, и тоа масовно убиство. Во првиот дел се занимавам со тој проблем и објаснувам зошто луѓето не треба да се сунетисуваат, какви се психолошки и физички трауми доживува еден млад човек кога е сунетисуван, за на крај да заклучам дека не само таа психолошка траума, туку тоа доведува до делење меѓу луѓето кое може да има до катастрофални последици. Инаку, интересно е дека овој текст е донесен од Америка, освен првата страна каде што образлагам дека ”сунетот не е дел од светскиот проект на културната герила која се бори за религиозна и културна рамноправност на машкиот пол“, што воедно ги лоцира и генераторите на агресијата кај нас и во светот. Ова е мојот дел, се друго е донесено од Америка, ова парче се дели на плажите во Лос Анџелес, каде што се дели сè и сешто. Од него почна целиот проект.

Во вториот дел испраќате шема за користење на оружје, што е многу необично и провокативно, а би рекла и иронично?!

Вториот сегмент го испратив на 20 јуни. Би сакал да нагласам дека трите дела одеа на 20-тина дена и мислам дека е важно да се знае кога сум реагирал, бидејќи не е ова проект пост фестум, на пример завршува војна и тогаш сите ние сме многу паметни и тогаш правиме големи уметности. Во јавноста многу гласно се зборуваше, а и премиерот јавно рече дека Македонија нема оружје, дека е старо, дека нема стручни луѓе кои можат тоа да го користат, и затоа на луѓето им пратив шема за користење на оружје и тука е вметнат цитатот на Гебелс (”Кога ќе го слушнам зборот култура се фаќам за пиштол“), каде што повторно се појавува зборот култура. Впрочем, целата ситуација што овде ни се случува е војна на култури, две култури војуваат, јас сум веројатно меѓу малкуте луѓе кои ќе признае дека војната е нужност. Никој не може да го прифати фактот дека во генезата на човековото постоење војната е апсолутно присутна, дури и нужна. И дека војната е еден голем дел на нашата еволуција. Всушност целиот овој проект е еден вид отпор, отпор спрема дволичноста на нашата актуелна власт, тоа сè дефинитивно луѓе губитници. Македонија не заслужуваше да има вакви губитници. Поразителна е вистината, но за жал постои теза дека Македонија во моментот располага со најлошиот капацитет политичари од своето постоење.

”Мултикултурализам или културна логика на мултинационалниот капитализам“, повторно е анализа земена од западниот свет. Под тој мултикулурализам нешто се сака на нас да ни се протне, во тој дел повторно нешто ни се пласира и ние сме принудени да го прифатиме, како термин да го прифатиме, затоа што ние мултикултурно живееме и тоа не од вчера, многу векови station наназад. И сега ни се нудат термини, кованици како некаква вистина, а под нивниот плашт се крие нешто сосем друго: федерализација, доминација на едно малцинство над мнозинството итн. Има нешто многу смрдливо во целата ситуација.

Ангажираниот однос на уметникот пак е токму спротивното!

Јас во третиот дел како сегмент ја имам токму уметноста ставено на тапет, односно ангажираноста во уметноста. Во еден дел многу јасно и децидно кажувам што е тоа ангажирана уметност и колкава е моќта на таа уметност. Значи, насловот на проектот е ”Архитектура на агресијата“, а поднаслов е ”Воена уметност“, и велам вака ”политички ефект на плачип... со носечка реторичка сила во фигурата. Јас сум радикал, радикал - швалер“, една тотална пародија на моќта на воената уметност, на ангажираната уметност. Јасен е ставот од моја страна, дека со мојата уметност не можам ништо да направам, освен да си го направам ќеифот, да си ги кажам ставовите. И уште еден сегмент, кој е всушност носечки во овој трет дел кој го испраќам на 10 јули, а тоа е ликот на новиот народен херој, што е хипотетички лик. Во моментот кога сфатив дека Македонија е губитник, дека Македонија во оваа војна нема да има народен херој јас го измислив, за да не останеме без него. Под ликот пишува: ”Државата за која се боревме, фатена од балистите, мачена и убиена во Тетово 2001 година, старост 17, Јана Бунева“. А зошто станува збор за жена? Кога размислував која е улогата на уметникот поствоено, кој доаѓа откако се завршува, како некој мршојадец, и прави лик, споменик, надгробна биста, се вратив назад, кога тие т.н. уметници создавале народни херои. Каде е жената во сето тоа, зошто ги има, но се страшно непознати, нема фотографии, има некои податоци за манипулирањето со жени, кои потоа се претворени во народни херои, и затоа, бидејќи во вакво време какво што е денешново, кога е хаос, кога најмногу се манипулира, секој секого манипулира, се одлучив за ликот на една манипулирана жена.

> Западната култура не е авангардна, напротив, таа е многу стереотипна и нејзе нужно и се потребни инјекции од источната култура

Имате изјавено дека се залагате за тоа да се промени ставот кон уметникот, што подразбира тоа?

Во принцип порано се сметало дека уметникот е затворен во своето атеље, затворен во својот свет, занесен, одлепен, се до пред извесно време. Сакаме тој однос да се смени, тие работи не важат, уметникот е нешто сосем друго, тој е страшно наобразован, интелектуално поткovани. Она што како привилегија го имале преземено критичарите врз уметниците веќе не важи, бидејќи уметникот е толку свесен и моќен интелектуално, што веќе нема потреба некој да му го анализира делото и да прави критика. Тоа е она што сакам да се промени во нашите конзервативни сфаќања, сметам дека уметникот не само што го создава делото туку треба и да е критичар во своето дело, нормално преку својата естетика, критичноста да ја инкорпорира во своето дело. Работите се менуваат, јас сакам да се промени ставот кон уметноста.

Веќе ја спомнавме глобализацијата, да проговориме за вашиот однос кон сето тоа, а како што самиот рековте, и за западната политика во културата наспроти сето останато.

Глобализацијата го носи проблемот на уривањето на традициите, на автохтоното. Затоа кренав глас - многу јасен, многу дециден, бидејќи лично сметав дека таквата глобализација која се случува во светот може негативно да придонесе во губењето на идентитетот на ”малите култури“. Тука можеме да го поставиме прашањето што е западната култура, што ја протежира како стратегија, и што е останатото. Мислам дека тука лежи вистинскиот одговор. Колку западната култура е авангардна во однос на сето она што е останато. Колку е како културна политика носечка во однос на источната ликовна култура. Западната култура, сама по себе, во принцип не е авангардна, напротив таа е многу стереотипна и нејзе нужно и се потребни инјекции кои ги добива од источната култура за да може да функционира и тоа е таа западна политика во културата. Тие редовно, на разни симпозиуми, изложби, земаат уметници од Исток, затоа што тие носат во себе моќна енергија, моќна критичка енергија, што Запад никогаш не може да ја поседува, бидејќи структурата на западното општество не дозволува таков тип на креација. Источната уметност во принцип нема што да изгуби затоа е авангардна. Вакво дело како ”Архитектура на агресијата“ не може да се случи на Запад, тој уметник ќе биде обележан од западната критика како премногу радикален, нема да има можност потоа да функционира, ниту да егзистира. Тоа е тоа прашање на западната политика во културата.

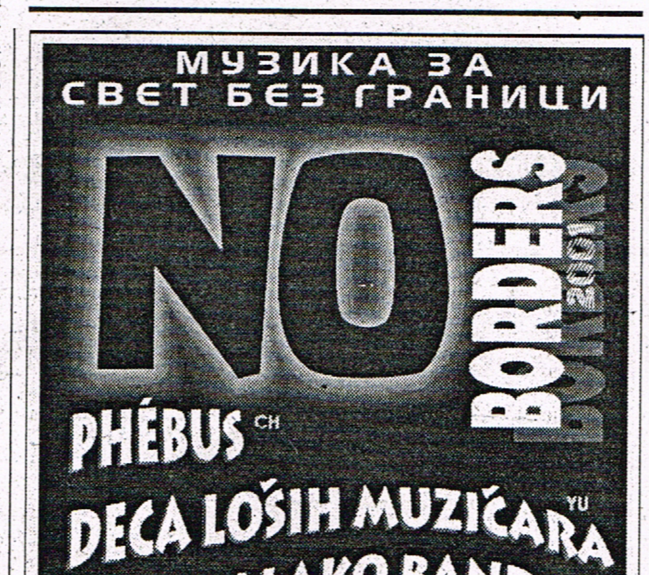

На 20 септември ќе почне карванот „No Borders“

Идеја за создавање свет без граници

Вториот караван на “No Borders“ или “Музика за свет без граници“, ќе започне на 20-ти септември со концерт во Гевгелија на Градскиот плоштад, ќе продолжи во Струга на 21 септември на просторот наречен “Женска плажа“ и ќе заврши со концертот во Скопје на 22 септември на плоштадот “Македонија“. Годинешниов “No Borders“ го сочинуваат четири групи. Од Швајцарија ќе настапи групата “Phebus“, од Албанија ќе се претстави најдобриот музичар на својата земја, Бојкен Лако со својот Бенд, од Југославија доаѓа групата “Деца Лоших Музичара“ и од Македонија ќе настапи групата “Сет“ во целосно ново издание. Концертите се бесплатни, а ќе започнат во 20 часот.

“No Borders“ го организира компанијата “Bagi Music“, финансиран е од Швајцарската Агенција за соработка и развој, а е под покровителство на Амбасадата на Швајцарија во Македонија и швајцарската културна фондација “Pro Helvecija“. “Како и минатата година и овој концерт е подарок за Македонија од Швајцарската влада“, изјави амбасадорот на Швајцарија во Македонија, Стефан Нелен, на вчерашната прес клонференција. “Идејата беше, по се она што се случи во изминатите години, да создадеме еден дух на немање на граници, особено меѓу младите. Сакаме да придонесеме кон создавањето на визијата на младината во оваа земја, да има неограниченост во размислувањето, во сонот, непознавање на граници во заедничкото работење, и можеби еден ден, физичко укинување на границите.“

Годинешното издание на фестивалот “No Borders“, за разлика од минатогодишното, има и неколку новини, а едната од нив е снимањето на документарен филм. Годинава, новина на фестивалот е и веб страницата на “No Borders“ која содржи елементи од минатогодишниот фестивал и најава за овогодишниот, а што секако ќе биде надополнета по завршувањето на караванот. Исто така, новина е и промовирањето на сите концерти, а задачата му е доделена на актерот Рубенс Муратовски.

(Т.И.)